

Ars organi 42 (1994) június.

A németországi Orgonabarátok Társasága (Gesellschaft der Orgelfreunde) negyedéves folyóirata, az *Ars organi*, idén a 42. évfolyamában jár. A lap elején és végén 16-16 oldalon orgonaépítők, zeneműkiadók és különféle orgonás rendezvények hirdetései találhatók. 30 oldal jut a szakcikkeknek, tanulmányoknak, végül 20 oldalon rendezvényekről, új könyvekről, kottákról, lemezekről olvashatunk.

A júniusi számban két írás is a *brémai orgonaépítéset* történetével foglalkozik, előkészítve az olvasókat a Társaság augusztus elején a hanzavárosban megrendezett találkozójára. Bréma orgonaépítésetének virágkora a XVII-XVIII. század fordulója, amikor hosszabb ideig itt is volt műhelye az észak-német barokk legkiválóbb mesterének, Arp Schnitgernek. Az 1720-as évekre a város valamennyi orgonáját teljesen újjáépítette vagy felújította.

Michael Heinemann tanulmányával („Heilige Jahre – Zur Orgelmusik von Joseph Ahrens”) az idén 90 esztendőes német zeneszerzőt köszönti. Az írás a nálunk gyakorlatilag ismeretlen komponista orgona-oeuvre-jét elemzi. A katolikus *Ahrens* a Zsinat előtti liturgikus német orgonazene jelentős megújítója. Fél évszázadot átfogó kompozíciós munkássága a 30-as évek elején a német barokk zenei formák felelevenítésével kezdődik. Orgonaművei hosszú sorát a 70-es évek végén már a liturgikus dallamokat nélkülöző dodekafon darabok zárják. A tanulmány vizsgálódásának fókuszába Ahrens 1948-50-ben írt „Das Heilige Jahr” ciklusát helyezi. Az egyházi év számos népénekét és gregorián dallamát feldolgozó sorozat előszavában a zeneszerző így vall az orgonazene feladatáról: „Az orgonaművészet a profán szférából kiemelkedett és új szövetségre lépett; a földi és a metafizikai közötti közvetítő szerepe ott kezdődik, ahol a szó már nem elegendő. [...] Az orgonazene ős-oka és tápláló, éltető alapja a liturgia. Ezért az orgonazene számára nem lehet magasabb célkitűzés, mint a kultikushoz való kötődés. A liturgia az a biztos »állandó«, amelyhez mindenkor igazodnia kell.” Ahrens orgonás munkásságával igényes szintézisét nyújtotta a művészi és liturgikus követelményeknek. S bár példáját számos kritika érte, művészete bizonyára hatással lesz korunk liturgiai megújulására is.

A francia orgonazene impresszionista vonásairól értekezik Andreas Willscher rövid tanulmánya („Impressionistische Orgelmusik in Frankreich”), amely az ismert nevek (Vierne, Dupré) mellett számos elfelejtett szerzőre felhívja a figyelmet. A lapban a továbbiakban három orgona ismertetése található, egy 1796-ban épült és most restaurált pozitív, valamint két új hangszeré. Az egyik XVIII. század végi – XIX. század eleji történeti példákat idéz, új orgonaháza is híven tükrözi a későbarokkot. A másik új hangszert egy későromantikus szekrénybe helyezték, az eredeti, 1906-os belső megsemmisült. Nincs „ideális orgona”, állapítja meg rezignáltan a tanulmány szerzője – az legfeljebb egyetlen személy szubjektív elképzelése lehet. Ezen orgonaépítés kap-

csán is hiányolja azt a szemléletet, amely egy-egy régi szép hangszerben egy letűnt stíluskorszak önmagában zárt műalkotását látja.

A könyvszemle legbővebben F. Baggiani, A. Pocchi, M. Tarrini: *La Riforma dell' Organo Italiano* című művével foglalkozik. A könyv elemzi az 1930-as trienti orgonakongresszus előzményeit, az olasz „reformorgona”, egy elektromos, mozgatható játszóasztalú, univerzális feladatokat megcélzó hangszer kialakulásának folyamatát. Végül a könyv vázolja a mai olasz orgonás társadalom végletes kettéosztottságának okait, a tudományos és műemléki, valamint a 30-as évek orgonatípusához liturgikus és kényelmi okok miatt ragaszkodó szemléletek szembenállását.

Enyedi Pál

Slovak historical organs [Szlovák történelmi orgonák].
RB 0036–2231, Radio Bratislava, 1CD*

Úttörő kiadvány jelent meg az idén nyáron a szlovákiai hanglemezipiacon „Szlovákiai történelmi orgonák” címmel. A Radio Bratislava által kiadott CD az 1992-es első „Szlovákiai történelmi orgonák” nemzetközi fesztivál hangversenyeinek felvételeiből nyújt válogatást. A szlovák rádió a fesztivál összes hangversenyét rögzítette, így vált lehetségessé e hanglemez kiadása.

Az elmúlt években Szlovákiában már több olyan kiadvány jelent meg, amely történelmi orgonákat mutat be. A hanglemezek közül Ferdinand Klin-da felvételeit említhetjük, ezek számos régi hangszer hangját megörökítették a nagyközönség számára. Nem hagyható ki egy reprezentatív album sem, nevezetesen Gergelyi Otmár és a nemrég elhunyt Karol Wurm Historické organy na Slovensku – Historische Orgeln in der Slowakei [Történelmi orgonák Szlovákiában] (Bratislava 1989) című, kétnyelvű (szlovák-német), szép kiállítású színes könyve, amely eddig két kiadást ért meg.

A fesztivált „Az európai barokk éve” kapcsán 1992. augusztus 23. és szeptember 1. között a Szlovák Zenei Szövetség (Slovenská hudobná únia) rendezte meg a Szlovák Kulturális Minisztérium anyagi támogatásával. Az ötlet, történelmi orgonák megszólaltatása hangversenyeken, nem újkeletű. Főhajtás ez elmúlt évszázadok élő értékei előtt. 1989-et megelőzően az ateista ideológia szűklátókörűsége, ahol csak tehette, gátat szabott minden olyan kezdeményezésnek, amelynek helyszíne egyházi objektum lett volna. Ezért ilyen jellegű hangversenysorozat megrendezésére csak a politikai változások után kerülhetett sor.

Az első fesztivál megrendezésekor árvai, liptói és szepességi orgonákra esett a választás. Tíz hangverseny hangzott el kilenc orgonán (Laziskó/Lazisko, ev. fatemplom; Szentiván/Liptovský Ján, r.k. templom; Árvaváralja/Oravský Podzámok, várkapolna; Mateóc/Matejovce, ev. templom; Árvai Falumúzeum, fatemplom; Szmrecsán/Smrečany, r.k. templom; Szepesszombat/Spišská Sobota, r.k. templom; Szélporuba/Veterná Poruba, ev. imaház, Hunfalva/Huncovce, r. k. templom), öt orgonaművész közreműködésével:

* A kiadvány 1100 Ft-os áron megrendelhető a Társaság titkárságán keresztül.